

Het leven na TAS en TIST in het vak Nederlands

Schooltaal: een struikblok? Tijd voor een taalbeleid!

De taal die wordt gebruikt in leersituaties, is veel complexer dan alledaagse taal. Het verwerven van schooltaalvaardigheid en het ontwikkelen van schooltaalcompetenties is voor alle leerlingen een min of meer moeilijke opdracht. Maar voor leerlingen die buiten de school niet vaak terecht komen in situaties met schooltaalachtig taalgebruik en waarin schooltaalcompetenties moeten worden ingezet, is die opdracht extra zwaar. De kans bestaat dat zij niet tot leren komen. Om aan elke jongere de kans te geven succesvol te leren, zet je als GOK-school een beleid op dat taalproblemen voorkomt.

Taalvaardigheidsniveau nagaan van je klasgroep

De eerste stap in zo'n taalbeleid is: nagaan hoe het met de schooltaalvaardigheid van je leerlingen gesteld is. Dat kan via de twee evaluatie-instrumenten die door het Centrum voor Taal en Onderwijs werden ontwikkeld: de Taalvaardigheidstoets Aanvang Secundair onderwijs (TAS) en de Taalvaardigheidstoets Instroom Tweede jaar Secundair Onderwijs (TIST).

De TAS geeft aan of de leerlingen beschikken over de nodige startcompetenties om te kunnen functioneren in het eerste jaar van het secundair onderwijs. Uitgangspunt zijn de eindtermen van het basisonderwijs.

De TIST meet de schooltaalvaardigheid bij de start van het 2de leerjaar van graad 1. Hij peilt de vaardigheden luisteren, lezen en schrijven op verschillende niveaus, via taken die variëren in complexiteit (o.m. beschrijvend versus structurerend verwerkingsniveau, concreet versus abstract perspectief, weinig versus veel talige ondersteuning). Uitgangspunt zijn de eindtermen Nederlands voor de eerste graad die betrekking hebben op de informatieverwerkingsvaardigheid van je leerlingen.

Na het afnemen van de toets aan het begin van het schooljaar, kan je je leerlingen op basis van de scores die ze halen in één van 4 categorieën onderbrengen: zwak, middelmatig zwak, middelmatig sterk en sterk. Deze categorisering geeft je een beeld van je klasgroep: zitten er leerlingen van alle categorieën of overheerst de groep sterken dan wel de groep zwakken of de groep middelmatigen?

Het begin van een verhaal

Toetsen afnemen en de scores van je leerlingen bespreken in de klassenraad is niet het einde, maar het begin van een verhaal. Beide toetsen zijn middelen om taalvaardigheid te peilen maar vooral ook instrumenten die je onderwijs richting en inhoud kunnen geven. Als bekend is hoe het met de schooltaalvaardigheid de leerlingen van een klas gesteld is, kunnen de leerkrachten van alle vakken hun onderwijs hierop afstemmen.

● ● ● Na het toetsen: aan de slag met alle leerlingen

Je onderwijs afstemmen op de schooltaalvaardigheid van je leerlingen is geen synoniem van de lat verlagen. Afstemmen is: vertrekken van wat je leerlingen kunnen en kennen en toch de eindmeet (zie eindtermen/ ontwikkelingsdoelen/leerplannen) bereiken met de hele klas. Hiervoor moet je op zoek gaan naar een aanpak die zowel je sterkere als je minder sterke leerlingen tot de vereiste taalontwikkeling brengt. Die opdracht geldt voor alle leerkrachten. In deze aflevering van GOKschrift spitsen we ons toe op het aandeel van de leerkracht Nederlands hierin.

● ● ● De rol van de leerkracht Nederlands

In de ontwikkeling van schooltaalcompetenties, speelt de leerkracht Nederlands een belangrijke rol, dat spreekt voor zich. Niet om de taak van de vakleerkrachten over te nemen en de les biologie of geschiedenis nog eens over te doen tijdens de uren Nederlands of op een ander ogenblik. Wel door in het vak Nederlands erg veel aandacht te besteden aan die leerplandoelen die betrekking hebben op wat leerlingen op talig vlak moeten kunnen om tot diepgaand en duurzaam leren te komen: uiteenzettingen en mondelinge instructies kunnen begrijpen, informatieve en instructie- en leerteksten kunnen verwerken, mondeling en schriftelijk vragen kunnen beantwoorden.

● ● ● Inspirerende lesmaterialen

Om hem/haar hierbij te helpen en te inspireren heeft het CTO lesmaterialen ontwikkeld. De reeks *Sesam* omvat vijf thema's en is bestemd voor het eerste jaar van graad 1. Voor het tweede jaar van de eerste graad werkten we *Tatami 2* en *3* uit. Andere delen van de reeks *Tatami* zijn bestemd voor graad 2/3.

■ *Sesam* en *Tatami*: ingrediënten en basisfilosofie

Bij de uitwerking van de beide reeksen hebben we het natuurlijk proces van taalleren als model genomen. In het werkelijke leven verwerf je taal niet door uiteenzettingen over de grammatica ervan of door woordrijen te leren. Je verwerft ze al doende, terwijl je de taken van het dagelijkse leven uitvoert. Uit de stroom van taal die je te horen en te zien krijgt, pik je de elementen op die je nodig hebt voor je bezigheden en waaraan je betekenis kan geven. Betekenis kan worden gegeven dankzij de kennis en vaardigheid die je al hebt, door gebruik te maken van bepaalde informatie uit de situatie en/of doordat iemand anders je de betekenis helpt vinden.

Twee essentiële elementen spelen dus mee in het verhaal van natuurlijke taalverwerving:

- **taalaanbod** dat **bruikbaar en toegankelijk** is en
- **interactie met anderen**, waardoor je *hulp* krijgt bij de betekenisgeving aan nieuwe woorden en *feedback* ontvangt op je pogingen tot verwoording en verder taalaanbod wordt opgewekt.

Door vaak genoeg in situaties met bruikbaar en toegankelijk taalaanbod en met gelegenheid tot interactie terecht te komen, krijg je de kans om gaandeweg te ontdekken wat woorden betekenen, hoe betekenissen via woorden en vormen worden uitgedrukt, welke regels bij communicatie gelden, enz. Het natuurlijke taalleerproces verloopt doorgaans heel succesvol, zowel bij jonge als bij volwassen taalleerders. Waarom zou je de werkende elementen van dit proces dan niet overhevelen naar de klas?

Dat is wat gebeurt in *Sesam* en *Tatami*. De basisfilosofie is dat leerlingen taal leren door taal te gebruiken. Naar de klas vertaald, betekent dit dat je hiervoor zoveel mogelijk situaties moet scheppen waarin geluisterd, gepraat, gelezen en geschreven wordt over onderwerpen die algemene schooltaal vereisen en waarbij de leerlingen een resem talige competenties ontwikkelen. Met dit laatste bedoelen we o.m.: informatie verwerken uit teksten, verslag uitbrengen over een uitgevoerde opdracht, oplossingen presenteren, enz. Als de leerlingen een tekst lezen over het uitsterven van de panda, botsen ze op woorden als *hoeveelheid*, *voorkomen*, en *afnemen*, *in vergelijking met*, *oorzaak*, *gevolg*, die heel cruciaal zijn in het verhaal van het uitsterven. Deze woorden gaan op natuurlijke manier 'de aandacht trekken' en zo gaat het proces een spontane betekenisgeving van start. Duiken diezelfde woorden herhaaldelijk op, in volgende teksten en gesprekken, dan zijn de leerlingen steeds beter in staat de betekenis van het woord te vatten en het woord 'op te slaan' in hun geheugen. Een gesprekje over de betekenis van woorden is vaak zinvol: als topje op de piramide, na de nodige ontmoetingen met het woord bij het lezen van teksten en het praten over de inhoud ervan (een omkering van de stappen leidt vaker niet dan wel naar effectieve verwerving).

● 'Dat wil ik wel eens weten...'

Luisteren, praten, lezen en schrijven gebeurt in *Sesam* en *Tatami* niet omdat de leerkracht het zegt, maar met het oog op een welbepaald doel, net zoals dat in het werkelijke leven het geval is. Dit doel staat vast voor de leerlingen aan de slag gaan en vereist een tastbaar eindproduct: een voorwerp of een handeling, de oplossing van een denkopdracht, een beslissing, een keuze, ... De motivatie om de opdracht uit te voeren is dan ook sterk. Daarbij komt nog dat het eindproduct niet kan worden gerealiseerd op basis van al aanwezige kennis. Er komt meer of specifiekere kennis aan te pas. Die krijgen de leerlingen in luister- of leesteksten aangeboden of moeten ze zelf uit andere bronnen verzamelen. Het aantrekkelijke doel schept een behoefte aan informatie en hierdoor zijn de leerlingen, ook de minder sterke lezers, bereid de stap naar de tekst te zetten.

● Twee vliegen in één klap

De kennis van de wereld die via de tekst moet worden verworven; brengt heel wat nieuwe taal met zich mee. In *Sesam* en *Tatami* zijn de teksten, zoals gezegd, zo gekozen dat ze de leerlingen met algemene schooltaal confronteren. In heel wat taken gaan we nog een stapje verder en prepareren we het terrein voor de andere vakken ook op een andere manier. In taken als die over de panda en over andere bedreigde diersoorten¹ komen termen voor als *voedsel*, *zich voortplanten*, *leefgebied*, *huid/vacht*, *struik*, *exemplaar*, *zoogdier*. Het zijn noodzakelijke opstapjes voor toekomstig vakjargon op een veel abstracter niveau als *voedselketen*, *evolutie*, *proces*, *voedselconcurrentie*. De vakleerkracht gaat er vaak ten onrechte van uit dat leerlingen die van huis uit kennen, net zoals hij er ook vanuit gaat dat leerlingen al beschikken over de nodige basiskennis over dieren e.d. Door de leerlingen het verhaal van de zoektocht van Howard Carter naar het graf van Toetanchamon te vertellen, doet *Sesam 5*² hetzelfde voor

¹ Zie *Sesam 3: Anders dan gewoon*

² *Sesam 5: De mummie*

het vak geschiedenis. En *Sesam 4*³, waarin de leerlingen een reis moeten uitstippelen voor een groepje jongeren met zeer diverse interesses, legt een brug naar het vak aardrijkskunde

De gebruiker van *Sesam* en *Tatami* slaat dus twee vliegen in een klap: je werkt aan de doelen van je eigen vak (en aan vakoverschrijdende doelen als Leren leren en Sociale vaardigheden) en je reikt de leerlingen een portie (talige en andere) basiskennis aan die voor vakken als biologie, geschiedenis, aardrijkskunde erg relevant is,) zonder dat je lessen een duplicaat zijn van de vaklessen, maar via motiverende taken waarmee je schooltaal en schooltaalcompetenties voor de leerlingen verwerfbaar maakt.

• Moeilijk?

De taken in *Sesam* en *Tatami* zijn grensverleggend: tussen de (taal)vaardigheid die de leerlingen in huis hebben en de vaardigheid die de taak vereist, zit een kloof. Met elke taak schuift de taalvaardigheid van de leerlingen een eindje verder naar de eindmeet op. Omdat het principe van grensverlegging moet gelden voor de zwakkere én de sterke leerlingen, is het uitvoeren van de taak, zeker voor de zwakkere leerlingen, vaak geen gemakkelijke karwei.

Doordat het materiaal thematisch of projectmatig is uitgewerkt, zijn de taken ingebed in een groter geheel dat als 'ondergrond' dient voor elke aparte taak. De inhoudelijke samenhang tussen de teksten maakt de leerlingen vertrouwd met een 'wereld'. Omdat het geheel zorgvuldig is opgebouwd, worden de leerlingen geleidelijk ingewijd in een bepaald thema en in de taal die erbij hoort. De kennis die ze opdoen in een eerdere taak kunnen ze inzetten in een volgende taak van de reeks. Op het eind van het geheel kunnen de leerlingen heel wat moeilijker opdrachten aan dan wanneer die op een nuchtere maag terechtkomen.

Bovendien is het niet de bedoeling dat leerlingen in hun eentje aan het werk gaan. Twee (drie, vier) koppen kunnen meer taalvaardigheid, meer kennis, meer oplossingsstrategieën inbrengen dan één. Samen hardop denken en op elkaars gedachtegang reageren (aanvullingen doen, tegenspreken, verduidelijken of argumenten aanleveren), geeft meer greep op de taak. Het eindproduct is dan ook van betere kwaliteit. Doordat leerlingen intensief met elkaar aan de praat gaan, levert de samenwerking ook veel winst op voor verwerving van taal en de ontwikkeling van taalcompetenties.

Niet alleen de zwakke(re) leerlingen, maar ook de sterke(re) blijken meer te leren als ze kunnen werken in **heterogene** groepjes. Geef een heterogene groep een motiverende en uitdagende taak en er komt een intense interactie op gang waarbij de

³ *Sesam 4: Toeren zonder grenzen*

meer taalvaardige leerling spontaan de rol van 'trekker' opneemt, impulsen geeft, toelicht en uitlegt, ... Het leerrendement dat de minder taalvaardige leerling uit die taak haalt, komt hierdoor een stuk hoger te liggen dan wanneer hij/zij in een homogeen zwakker groepje aan de slag moet. Maar ook de trekkers varen er wel bij: doordat hun trekkende rol heel wat extra vaardigheden vergt. In homogeen sterke groepen blijkt het netto-rendement veel kleiner.

Door het werk in de klas op die manier op te zetten, komen we uit bij een vorm van **differentiatie** die klasinterne organisatievormen of een aparte behandeling van taalzwakke leerlingen overbodig maakt. We weten intussen dat apartheid achterstanden bevestigt en zelfs vergroot. Door te kiezen voor heterogene groepjes vermijd je dus ook dit fundamentele probleem.

● Ondersteunen

Wat als leerlingen ergens in de grensverleggende taak toch vastlopen? In de Algemene Handleiding van elke *Sesam* en *Tatami* staat beschreven hoe je dan kan ondersteunen. Ondersteuning gebeurt voornamelijk *tijdens* het uitvoeren van de taken, maar kan ook nodig zijn *voor* de leerlingen aan het werk gaan. Ook de nabespreking van de taak kan opgevat worden als een vorm van ondersteuning.

- In de wegwijzer bij elke concrete taak wordt het **vooraf** ondersteunen beschreven als drie acties:
 1. motiveren voor de taak,
 2. peilen naar de inhoudelijke kennis die de leerlingen hebben over het onderwerp van de taak: blijken hierin lacunes te zitten, dan moet je, in een interactie met de hele klas, de kennis die echt onontbeerlijk is voor de gestelde opdracht oproepen of deze zelf aanreiken als geen van de leerlingen over de benodigde voorkennis beschikt,
 3. de instructies duidelijk en eenduidig verwoorden: wat de taak precies inhoudt, welke verschillende stappen de leerlingen moeten zetten om tot de gevraagde oplossing te komen, e.d.

- Ondersteuning **tijdens** de taak houdt in de eerste plaats in dat je over de schouders van de duo's, de trio's of de viertallen meeluistert, maar pas in actie komt als duidelijk is dat ze het in hun eentje niet redden. In actie komen betekent echter niet dat je oplossingen aanreikt. Je lokt een oplossing uit door gerichte vragen te stellen, door de aandacht te focussen op wat essentieel is, door zoveel mogelijk tot denken te stimuleren en dat denken indien nodig druppelsgewijs te voeden:

Wat gaat er niet? Weten jullie wat je moet doen? Is er iets dat jullie niet begrijpen? Is er iets dat jullie niet weten? Wat denken jullie dat X betekent? Wat zouden jullie kunnen doen om dat te weten te komen? Kunnen jullie niets vinden in de tekst dat helpt om de betekenis te vinden?

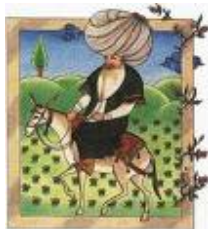
- De ondersteuning **na** de taak krijgt de vorm van een terugblik die in interactie met de hele klas wordt opgezet. Hoe ziet het eindproduct van de verschillende groepjes eruit en wat hebben ze precies gedaan om tot hun product te komen? Zijn hun redeneringen of oplossingswijzen niet de juiste, dan komen ze de vergissingen op het spoor en kunnen ze hun product bijstellen. Het is

erg belangrijk dat je leerlingen constant ervaren dat de correctheid van hun eindproduct minder belangrijk is dan *hun zoekproces*. Een taak heeft niet hetzelfde doel als een klassieke 'oefening', waarbij moet bewezen worden dat je een bepaalde regel of strategie weet toe te passen of bepaalde kenniselementen kunt produceren. Ook als leerlingen niet de gepaste oplossing weten te vinden, heeft de taak leereffecten.

De nabespreking is ook het moment waarop de vraag kan worden gesteld wat voor nieuwe dingen de leerlingen hebben geleerd over de wereld. En natuurlijk kan aandacht worden besteed aan interessante schooltaalwoorden of naar taalvormen en grammaticale regels die in de taak een prominente rol hebben gespeeld. Door taalelementen tot onderwerp van gesprek te maken, breng je het onbewuste leren dat in de taken al doende tot stand komt op een 'hoger' niveau, zodat de opgepikte stukjes taal steviger gevestigd en verankerd worden. Dat stelt de leerlingen beter in staat deze in nieuwe situaties te gebruiken. Je mag er echter niet van uitgaan dat alles wat er in een taak zou kunnen worden geleerd, ook effectief door iedereen verworven wordt. Niet alle leerlingen moeten naar aanleiding van eenzelfde taak hetzelfde geleerd hebben. De veelheid aan taken in elk thema van Sesam en Tatami zorgt voor herhaald aanbod van belangrijke taalelementen.

■ Taal beschouwen

Expliciete aandacht voor de betekenis van een woord en voor het wat en hoe van een grammatica- of spellingregel kunnen binnen Sesam en Tatami een plaats krijgen, maar dan in aansluiting op concrete taken. Je kan pas met de leerlingen beschouwen als ze via een situatie van concreet taalgebruik voer hebben verzameld voor de reflectie over de systemen en systeempjes die achter de schermen van het Nederlands werkzaam zijn. Bij sommige taken van *Sesam* en *Tatami* geven we hiertoe een aanzet via de wegwijzer. Twee voorbeelden vind je hieronder. De bedoeling is dat je als leerkracht zelf beslist waaraan je in de nasleep van de taak beschouwende aandacht wil besteden. Je kiest dan bij voorkeur iets waarop nogal wat leerlingen in de taak zijn vastgelopen, en waardoor de uitvoering van de taak in het gedrang kwam.

In een **verhaal over Djha** (het Arabische equivalent van Tijl Uilenspiegel) komt het Arabisch woord 'kholkhol' voor, dat verwijst naar een voorwerp met een belangrijke rol in de intrige. De leerlingen die het woord kennen mogen even niet meepraten. *Als je het woord niet kent, wat doe je dan om de betekenis te ontdekken?* De leerkracht gaat met de klas aan de praat over de gegevens die de tekst aanlevert en hoe ze door daarvan gebruik te maken stapsgewijs dichter bij de betekenis komen. *Wie doet nu een gok?* De eventuele kenners van het woord beoordelen de poging.

De leerlingen hebben de redactie van een themanummer van een jongerentijdschrift op zich genomen en het nummer is nu klaar. Ze kiezen ervoor om het te presenteren aan schoolgenoten, leerkrachten en hun ouders. In groepjes ontwerpen ze een affiche en schrijven ze een uitnodigingskaart. In aansluiting op deze schrijfsituatie gaat de leerkracht met de klas aan de praat over de kwaliteiten die deze schrijfproducten moeten hebben om bij een publiek van buitenstaanders interesse voor hun project op te wekken. Een reeks **criteria** komen op het bord. De groepjes krijgen de opdracht om hun producten door te schuiven naar een ander groepje die het nalezen en beoordelen op basis van de criteria. Een tweede schrijfronde volgt.

... **De Sesams in een notendop**

De Sesam-reeks bestaat uit vijf onafhankelijke thema's. Een belangrijke bezigheid in elk thema is het verwerken van informatie, meestal via geschreven teksten. Aan het lezen komt echter ook veel spreken en luisteren te pas, en soms ook schrijven. Van *Sesam 1* naar *Sesam 5* loopt een lijn van stijgende complexiteit. De lijn begint bij doe-activiteiten en verhalen in *Sesam 1*. Hier zijn de teksten kort, hebben ze een duidelijke structuur en verwijzen ze naar concrete handelingen en voorwerpen. Afbeeldingen ondersteunen het lezen. De uitvoering van de opdrachten vraagt niet veel taalproductie. *Sesam 1* sluit nog sterk aan bij de eindtermen van het basisonderwijs. Ook in *Sesam 2* is dat het geval.

Sesam 3, 4 en *5* zijn gericht op de doelen die je aan het eind van de eerste graad met de klas moet halen. Verhalen en instructieteksten ruimen steeds meer de plaats voor zakelijk-informatieve teksten. Ze handelen over onbekende werelden die de leerlingen via het lezen ervan leren kennen. Het taalgebruik lijkt sterk op dat in schoolse teksten wat betreft woordenschat, syntaxis, tekststructuur en lengte. Afbeeldingen komen minder voor. De uitvoering van de taken vereisen meer taalproductie van de leerlingen. In thema 5 zullen bepaalde leestaken aanleiding geven tot het zelf schrijven van een zakelijke tekst.

Met de resultaten van de individuele jongeren en het beeld van de klas als geheel voor ogen, kan je bepalen welke *Sesam* het meest geschikt is om in september het schooljaar mee te beginnen. In een klas met een meerderheid van leerlingen in de categorie 'zwak' begin je het traject best met *Sesam 1*. Zitten er ook middelmatig sterke en sterke leerlingen in de klas, dan kan je *Sesam 1* misschien overslaan en het traject met *Sesam 2* starten. In een klas zonder 'zwakke leerlingen, een meerderheid aan middelmatig zwakke en sterke leerlingen en ook een aantal sterke leerlingen is *Sesam 3* het meest geschikte startpunt. Met welke *Sesam* je het traject ook begint: wil je je klassen 'op peil' hebben voor leerjaar 2 van de eerste graad, dan moet je doorgaan tot en met *Sesam 5*.

● **Sesam 1: Beetgenomen**

Ik kan jouw gedachten lezen. Hoe zaag je een vrouw in tweeën? Heb jij ook een gat in je hand?. Ik weet precies welke kaart jij gaat kiezen! In *Sesam 1* draait het allemaal rond beetnemen en beetgenomen worden. Door de instructies aandachtig te lezen, achterhalen de leerlingen hoe allerlei trucs in elkaar zitten en proberen ze die zelf ook uit bij hun vrienden en familie. Ze leren bovendien een aantal personages kennen uit verschillende culturen die er een specialiteit van maakten andere mensen poetsen te bakken.

Sesam 1 bestaat uit 22 activiteiten en 3 voorbeeldtoetstaken.

● **Sesam 2: Slim bedacht**

Hoe ontsnap je aan de aanval van een zwerm woeste bijen? Hoe hoog is jouw EQ? Hoe slim zijn dieren? Wat kunnen slimme dieren beter dan andere? Zijn er ook slimme planten? Hoe slim is onze klas? Op deze en andere vragen zoeken jongeren een antwoord. In *Sesam 2* draait het allemaal rond gezond verstand.

Sesam 2 bestaat uit 23 activiteiten en 3 voorbeeldtoetstaken.

• **Sesam 3: Anders dan gewoon**

Wat is het snelste dier ter wereld? Waarom wonen ergens in Australië mensen onder de grond? Wat hebben gorilla's, panda's, olifanten en neushoorns gemeen? Bestaan wilderniskinderen echt? Waarom zijn de rafflesia en de amorphophallus zo'n eigenaardige bloemen? Wat is een freakshow? Wat voor freaks treden erin op? Is de jeansbroek echt zo sterk dat ze niet scheurt als twee paarden er aan weerskanten aan trekken? Wat maakt coca-cola zo speciaal? Op basis van de informatie die ze over buitengewone planten, dieren, dingen en mensen verzamelen, maken de leerlingen een rariteitenkabinet, met foto's en teksten, dat kan bezichtigd worden door medeleerlingen, leerkrachten en ouders.

Sesam 3 bestaat uit 20 activiteiten en 3 voorbeeldtoetstaken.

• **Sesam 4: Toeren zonder grenzen**

Een groepje van vijf jongens en meisjes stapt een reisbureau binnen. Ze hebben samen een reis gewonnen, maar wat ze op die reis willen zien loopt, sterk uiteen. De één wil op zoek gaan naar monsters, de ander naar mummies en een derde naar dinosaurusfossielen. Nog een ander wil de meest extreme sporten beoefenen, terwijl een vijfde de cultuur van het land wil opsnuiven. Zal het reisbureau erin slagen een reis uit te stippelen waarmee iedereen op zijn wenken bediend is?

De klas wordt uitgedaagd om de perfecte reis samen te stellen voor het vijftal in kwestie. Groepjes worden samengesteld en gaan aan de slag met de dossiers van het reisbureau, op zoek naar een continent of gebied waar de vijf hobby's kunnen worden beoefend. Dan stellen ze een portfolio samen voor de reizigers met alle relevante teksten die ze in verband met de gekozen bestemmingen hebben geselecteerd.

• **Sesam 5: De mummie**

Na jaren graven in de Vallei van de Koningen, vindt de archeoloog Howard Carter een Egyptisch koningsgraf. Ligt in dit graf de farao naar wie hij op zoek is? Als een heuse wetenschappers gaan de leerlingen op zoek naar de identiteit van de koning. Ze gaan Carter en zijn opdrachtgever Mord Carnarvon achterna bij het openen van de verschillende grafkamers en voeren de discussie aan wie de gevonden schatten toebehoren: aan de opdrachtgever, de vinder of het Egyptische volk? Ze krijgen het verhaal te horen van de dood van Lord Carnarvon, niet lang na de vondst van de eigenlijke grafkamer en de mummie van farao Toetanchamon. Is het de vloek van de farao die de Lord (en verschillende andere betrokkenen na hem) deed sterven? En tenslotte is er ook de vraag op welke wijze de nog erg jonge koning aan zijn einde is gekomen? Op basis van een hele reeks bronnen gaan groepjes onderzoekers aan de slag om de verzamelde gegevens te vergelijken en zo de waarheid te achterhalen: was het ziekte, een ongeval of moord?

● ● ● De Tatami's in een notendop

● **Tatami 3: Striplabo**

In *Striplabo* worden de leerlingen uitgedaagd om hun klaslokaal te toveren tot een echt striplabo. Dat bestaat uit een bibliotheek en een stripatelier. De bedoeling is dat het labo uiteindelijk wordt opengesteld voor een publiek van medeleerlingen uit alle graden.

om
en

Om de bezoekers van het labo te kunnen rondleiden, moeten alle leerlingen stripexperten worden. Daartoe moeten ze de basistechnieken van de striptekenaar onder de knie krijgen: o.m. stripfiguren tekenen en met pen en papier geluid weergeven. Ze moeten op de hoogte zijn van het productieproces van strips en over het ontstaan van strips. Ze verdiepen zich ook in de verschillende manieren waarop beelden aan het bewegen worden gebracht in animatiefilms. Voor al deze aspecten levert *Striplabo* de nodige teksten aan.

Verder moeten de leerlingen de bibliotheek functioneel en aantrekkelijk inrichten. Bezoekers komen niet vanzelf, dus moet de klas de nodige initiatieven nemen om het publiek te lokken en hun striplabo te promoten: ze voeren een enquête uit, publiceren een korte stripbespreking in de schoolkrant, maken affiches, ...

LUISTEREN MET JE OGEN

Opdracht

Strips zijn stil. Het omslaan van de bladzijden veroorzaakt een zacht geritsel, maar daar houdt het dan ook mee op. Tegelijkertijd bevatten strips veel geluid, denk maar aan de gesprekken. De dialogen worden vaak in ballonnen geplaatst. Strips kunnen zelfs zeer lawaaiig zijn: crashende auto's, stampende laarzen, fluitende kogels, noem maar op. Maar hoe worden die geluiden weergegeven?

Lees in de tekst hoe stripmakers op papier geluiden kunnen uitdrukken. Doe vervolgens zelf een poging om de opgesomde geluiden aan lezers te laten horen. Vergeet niet de lijst verder aan te vullen met mooie, bizarre, alledaagse geluiden.

wandelen langs een drukke baan	
een voorbijrijdende wagen	
een geweerschot	
een klap geven	
tegen de deur lopen	
op de grond vallen	
gorgelen	
een blikje cola openen	

De verschillende activiteiten worden individueel, per twee of in groepjes uitgevoerd. De taken in *Tatami 3* werden ontwikkeld met de eindtermen/ontwikkelingsdoelen Nederlands voor de eerste graad als uitgangspunt. *Tatami 3* is bestemd voor klassen waar de meerderheid van de leerlingen de richtscore 51 van de *TIST* niet haalde. De teksten zijn concreet en de informatieverwerking gebeurt op beschrijvend en soms op structurerend niveau. Het thema sluit aan bij de leefwereld van de jongeren en veel taken zijn handelingsgericht. De taken

worden steeds klassikaal door de leerkracht ingeleid. Aan het einde van iedere taak wordt de uitvoering ervan besproken en worden de resultaten op een rijtje gezet.

● **Tatami 2 – Ongelooflijk maar waar?!**

De uitgever van een jongerentijdschrift vraagt de leerlingen een themanummer af te werken dat gewijd is aan paranormale verschijnselen mysterieuze verplaatsingen van doodskisten, klopgeesten, UFO's, de Bermudadriehoek, hypnose, onverklaarbare genezingen, reïncarnatie. Op aanwijzing van de hoofdredacteur moeten ze de meest diverse opdrachten uitvoeren: gedeeltelijk verwerkte teksten afmaken, teksten herschrijven, illustraties zoeken, een aantrekkelijke lay-out bedenken. Er is ook ruimte om zelf hele artikels te schrijven. Of ze de verschijnselen kritisch dan wel vanuit een 'geloverstandpunt' benaderen is hun eigen keuze. In naam van de uitgever, gaat de leerkracht een contract aan met de verschillende vierkoppige redactieteams van de klas.

Om de kwaliteit van het themanummer te verzekeren, zoeken de leerlingen voortdurend naar informatie over paranormale verschijnselen. In *Tatami 2* wordt veel informatie in de vorm van teksten aangeboden maar de leerlingen mogen ook zelf op zoek gaan naar interessant materiaal, bijvoorbeeld op het internet. De leerlingen zijn niet alleen verantwoordelijk voor de inhoud van het tijdschrift, zij verzorgen ook de cover, het marketingmateriaal, ... Het eindproduct wordt aan een ruim publiek gepresenteerd, binnen en buiten de klas.

De taken in *Tatami 2* werden ontwikkeld met de eindtermen/ontwikkelingsdoelen Nederlands voor de eerste graad als uitgangspunt. Hij is bestemd voor klassen waar slechts een minderheid van de leerlingen de richtscore niet haalt. Er zijn slechts enkele klassikale momenten ingebouwd in dit activiteitenpakket. De teksten bevatten regelmatig abstracte onderwerpen en de cognitieve handelingen zijn redelijk veeleisend. De leerlingen moeten het merendeel van de tijd zelfstandig in groep werken maar krijgen natuurlijk de nodige ondersteuning van de leerkracht.

Post-it van de hoofdredacteur met aanwijzingen voor het uitwerken van een artikel

Ik vind dit wel interessante verhalen. Maar ik heb een artikel gevonden van twee Nederlandse onderzoekers die het verschijnsel reïncarnatie, of wedergeboorte, bestudeerd hebben. Na het lezen van dat artikel weet ik niet meer wat ik van deze verhalen moet denken. Wat denk jij ervan? Wil jij voor mij eens nagaan welke verhalen waar kunnen zijn en welke zeker niet waar zijn? Bedankt!

Voor de geïnteresseerden

Ieder thema wordt geleverd in een koffertje dat een cd, een handleiding en kopieerbladen met teksten en opdrachten bevat. De handleiding bestaat uit een algemeen deel waarin de taakgerichte aanpak wordt uitgelegd en een wegwijzer bij de verschillende activiteiten. Het pakket omvat ook een aantal toetsen die naar inhoud en taakstelling aansluiten op het thema. De kopieerbladen mogen vrij gekopieerd worden. Een koffertje per leerkracht is dus voldoende om aan de slag te kunnen gaan. De prijs vind je op <http://cteno.be/nav=2,1,0>

En in de andere vakken, hoe stem je daar je aanpak af op de TAS- en TIST-resultaten?

In het volgende GOKschrift komt dit aspect van het Taalvaardigheidsonderwijs aan de orde.

Tekst: Nora Bogaert, medewerker Steunpunt GOK